

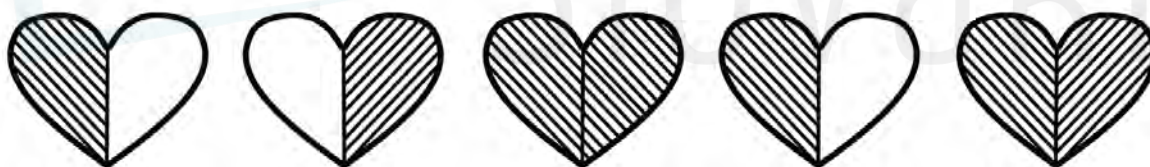
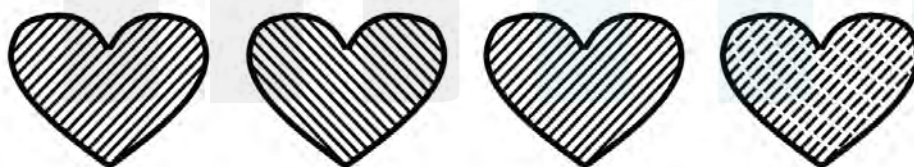
OBSAH

JAR	6
1. Jarné pranostiky	6
2. Víťanie jari a vynášanie Moreny	6
3. Svetový deň vody (22. 3.)	10
4. Veľká noc	11
5. Deň Zeme (22. 4.)	13
6. Deň matiek	16
7. Deň otvárania studničiek (31. 5.)	16
LETO	18
1. Letné pranostiky	18
2. Deň otcov	18
3. Svättojánska noc (23. 6.)	19
4. Letné hry	22
JESEŇ	23
1. Jesenné pranostiky	22
2. Deň stromov (20. 10.)	23
3. Hody	24
4. Halloween (31. 10.)	26
5. Sviatok Všetkých svätých a pamiatka zosnulých (1. – 2. 11.)	28
6. Jesenné poľovačky a páračky	30
7. Svätý Martin (11. 11.)	31
ZIMA	34
1. Zimné pranostiky	34
2. Advent (štyri týždne pred sviatkom narodenia Ježiša Krista)	34
3. Svätá Barbora (4. 12.)	36
4. Svätý Mikuláš (6. 12.)	38
5. Svätá Lucia (13. 12.)	38

6. Vianoce	40
7. Silvester (31. 12.) a Nový rok (1. 1.)	43
8. Traja králi (6. 1.)	45
9. Hromnice (1. 2.)	45
10. Fašiangy	47
11. Svätý Valentín (14. 2.)	50

Zásobník piesní **54**

Pracovné listy **70**

ZOZNAM PRACOVNÝCH LISTOV

- PL č. 1: Víťanie jari – čo patrí k jari?
 PL č. 2: Víťanie jari – čo vidí jarné slniečko?
 PL č. 3: Svetový deň vody – cesta vody
 PL č. 4: Svetový deň vody – jazero
 PL č. 5: Veľká noc – kraslice
 PL č. 6: Veľká noc – vajíčka od spiepočky
 PL č. 7: Deň Zeme – les plný zvieratiek
 PL č. 8: Deň Zeme – lesné úkryty pre zvieratká
 PL č. 9: Deň matiek – kytica pre mamičku
 PL č. 10: Deň matiek – srdiečko pre mamičku
 PL č. 11: Deň otvárania studničiek – voda pre studničku
 PL č. 12: Deň otvárania studničiek – kto žije pri studničke?
 PL č. 13: Deň otcov – výroba lavičky
 PL č. 14: Deň otcov – pomoc oteckovi
 PL č. 15: Svätovánska noc – poklad
 PL č. 16: Svätovánska noc – venček
 PL č. 17: Deň stromov – les plný stromov
 PL č. 18: Deň stromov – vtáci na strome
 PL č. 19: Stopy zvierat pri studničke
 PL č. 20: Zamykanie záhrad – jesenné kľúče
 PL č. 21: Hody – hodové koláče 1
 PL č. 22: Hody – hodové koláče 2
 PL č. 23: Halloween – strašidlá
 PL č. 24: Halloween – skrývačka
 PL č. 25: Pamiatka zosnulých – zdobenie sviečok
 PL č. 26: Pamiatka zosnulých – sviečky v svietniku
 PL č. 27: Svätý Martin – lampiónový sprievod
 PL č. 28: Svätý Martin – dym z komína
 PL č. 29: Advent – rovnaké obrázky
 PL č. 30: Advent – adventný veniec
 PL č. 31: Svätá Barbora – koľko kvetov?
 PL č. 32: Svätá Barbora – darčeky od Barborky
 PL č. 33: Svätý Mikuláš – mikulášske prekvapenie
 PL č. 34: Svätý Mikuláš – Mikulášova družina
 PL č. 35: Svätá Lucia – maska pre Luciu
 PL č. 36: Svätá Lucia – ukryté perie
 PL č. 37: Vianoce – Štedrý deň
 PL č. 38: Vianoce – vianočné darčeky
 PL č. 39: Nový rok – ohňostroj
 PL č. 40: Nový rok – o slepačí krok
 PL č. 41: Traja králi – kráľovská skladačka
 PL č. 42: Traja králi – kráľovské koruny
 PL č. 43: Hromnice – hodiny a budíky
 PL č. 44: Hromnice – čo meria čas?
 PL č. 45: Fašiangy – veselé masky
 PL č. 46: Fašiangy – fašiangové šišky
 PL č. 47: Svätý Valentín – valentínske srdce
 PL č. 48: Svätý Valentín – valentínska maľovanka

4. Veľká noc

Veľká noc je pohyblivý sviatok, ktorý sa určuje podľa lunárnych fáz. Býva to **prvá nedeľa po prvom splne po 21. marci**. Veľká noc je najvýznamnejší kresťanský sviatok, ktorý pripadá na marec alebo apríl. Veľká noc je pre kresťanov oslavou zmŕtvychvstania Ježiša Krista po jeho smrti na kríži.

Veľkonočné oslavy sa podľa regiónov líšia. Pretože sa časovo zhruba prekrývajú s pohanskými oslavami príchodu jari, ľudové tradície prevzali z predkresťanských dôb mnoho zvykov a obyčajov.

VEĽKONOČNÝ TÝŽDEŇ

Ako slávil Veľkú noc naše babičky a dedkovia?

Na Veľkú noc sa pripravovali celý týždeň. Naši predkovia dodržiavali isté tradície a zvyky, ktoré dnes už mnohí nedodržia. Dni v týždni pred Veľkou nocou mali ľudia pomenované a dodržiavali nejaký zvyk, ktorý sa k danému dňu viazal.

- **Zelený štvrtok** – ľudia jedávali jedlo, ktoré malo zelenú farbu, napríklad špenát alebo kapustu a koláče – judáše – natreté medom. Verili, že potom budú zdraví po celý rok.
- **Veľký piatok** – ráno si ľudia chodili umývať nohy rosou, aby boli po celý rok chránení pred chorobami. Verili, že v tento deň sa otvárajú poklady ukryté pod zemou. V tento deň sa nesmelo nič so zemou robiť, ani nič druhým požičiavať, aby tento predmet potom nebol začarovaný.
- **Biela sobota** – začínali sa pliesť veľkonočné korbáče.
- **Veľkonočná nedeľa** – v tento deň sa piekli barančeky, vyzdobovali sa vajíčka, robili sa jedlá z vajec, chystal sa sviatočný stôl na Veľkonočný pondelok.
- **Veľkonočný pondelok** býval rovnaký ako dnes, chlapci chodili oblievať a šibať a od dievčat dostávali vajíčka. Verilo sa, že ak dievča vyšibú korbáčom, bude zdravé po celý rok.

I keď dnes už mnohé zo zvykov nedodržiavame, niektoré si môžeme s deťmi vyskúšať, napr. uložiť a upratať košíky so stavebnicami, roztriediť pomiešané časti skladačiek. Zelený štvrtok nám pripomenú aj pani kuchárky. Špenát býva už tradičným obedom i v materských školách.

VESELÉ VAJÍČKO (výtvarná hra s farbami)

Pomôcky a potreby: Výkresy, šablóna vajíčka, ceruzka, nožnice, farby, tuš, fixky, paleta, štetec.

Postup:

1. Deti motivujeme tým, že Veľkonočný pondelok býval dňom plným radosti a smiechu. Aby sme mali dobrú náladu, namaľujeme si veselé vajíčka.
2. Deti si pomocou šablóny obkreslia vajíčko a vystrihnú ho. Na paletu im pripravíme rôzne temperové farby.
3. Deti sa pokúsia namiešať veselú farbu, ktorou pomaľujú svoje vajce. Vajíčko môžu napr. maľovať odtieňmi jednej farby alebo namaľovať dúhové vajce, podľa svojej fantázie. Keď farba zaschne, čiernym tušom alebo fixkou namaľujeme na vajce veselú tváričku, ktorá sa nikdy nemračí.

AKO HOVORIA ZVIERATKÁ?

Pomôcky a potreby: Obrázky zvierat (sliepka, kohút, kuriatko, baran...).

Postup:

1. Pripravíme si obrázky zvierat. Dieťa, ktoré si vyberie kartu, len vydáva zvuk ako zvieratko na obrázku. Ostatné deti hádajú, o ktoré zviera ide.
2. Neskôr môžeme hlasy zvierat vytvárať rôznymi spôsobmi – veselo, smutne, hádavo, nahlas, veľmi potichu a pod. Pokúsime sa tiež hlasy zvierat rytmizovať – jedno z detí vymyslí rytmus – ostatné

JESEŇ

Jesenný čas sa začína jesennou rovnodennosťou (22. alebo 23. septembra) a končí sa zimným slnovratom (21. decembra). Príroda sa pripravuje na zimu, odlietajú vtáky do teplých krajín.

1. Jesenné pranostiky

Aj jesenné počasie, v ktorom sa môžu v septembri striedať pomerne teplé dni s chladnejšími, ľudia sledovali a mnohé pranostiky pripomínajú, že najmä na konci septembra (**21. 9. – Matúš**), v priebehu októbra, ale najmä v novembri už môžeme očakávať pomerne chladné dni. K začiatku jesene patrí i púšťanie šarkanov. Deti sa tiež tešia zo zberu gaštanov, bukvíc, žaludov, ktoré môžeme využiť nielen ako príkrm pre lesné zvieratá, ale i pri tvorbe rôznych postavičiek a zvieratiek. V minulosti bývalo časté i jesenné opekanie zemiakov v pahrebe priamo na okrajoch polí po ich zbere.

- **September – z poľa ber!**
- **Po svätom Matúši, daj čiapku na uši.**
- **Po Michale tráva, čo by si ju kliešťami t'ahal, nepôjde von.**
- **Keď sa drží list v mesiaci októbri na strome pevne, to znamená krutú zimu.**
- **Novembrová hmla zhasína slnko.**
- **Na svätú Katarínu schovajme sa pod perinu.**
- **Katarína na ľade, Vianoce na blate.**
- **Na Katrenu teplo, to nedobre býva, potom na Jozefa sneh pole prikrýva.**
- **Keď na svätého Ondreja sneží, sneh si dlho poleží.**
- **Biely Ondrej – zlý rok.**
- **Keď svätý Ondrej na plot mráz posadí, nemusíme sa báť povodní ani vody.**

Po zbere poslednej úrody sa príroda začína pripravovať na zimu. Lístie sa sfarbuje do farieb od žltej po červenú. V polovici októbra prebieha symbolické **zamykanie záhrad a zatváranie studničiek**. Niekedy sa listom zo stromov príliš padať nechce, a tak treba počkať na prvé mrazy. Uskladnenie úrody, hrabanie lístia v záhrade, rýľovanie záhonov, zatváranie vonkajších uzáverov vody, aby potrubie mráz neroztrhal, to sú hlavné starosti dnešných záhradkárov na jeseň. Pri mnohých prácach môžu s radosťou pomáhať i deti.

2. Deň stromov (20. 10.)

Symbolicky pôsobí sviatok **20. október – Deň stromov**. Len čo z listnatých stromov spadnú posledné listy, môžu v pokoji odpočívať počas celého chladného obdobia a zbierať silu na jar. Práve jeseň by mala byť obdobím, keď ovocným stromom ďakujeme za bohatú úrodu. Sviatok však majú i stromy neovocné a ihličnaté. Aspoň raz za rok si tak môžeme uvedomiť dôležitosť stromov pre človeka, čo nám stromy dávajú, kde sa v našom okolí nachádzajú, prečo sú dôležité v priestore mesta.

FARBY LISTOV

Pomôcky a potreby: Tri farbené papiere alebo kúsky látok pre každé dieťa: červený, žltý, hnedý. Triangel alebo bubienok.

Postup:

1. Deti si vezmú do ruky hárky farebného papiera alebo kúsky látok/šatky červenej, žltej a hnedej farby.
2. V rytme riekanky sa voľne pohybujú v priestore, mávajú papierom/látkou okolo seba a napodobňujú pohyb listov vo vetre. Riekanku dva – tri razy opakujeme.

*Už prišla jeseň nádherná,
teší sa každý z nás,
žltá a hnedá a červená,
farbí svet zas a zas.*

3. Na zvukový signál (napr. úder na bubienok) sa k sebe do skupinky zhrknu deti, ktoré majú rovnakú farbu listov.

3. Hody

V dávnejších časoch, keď ľudia ešte pracovali na poliach a snažili sa pripraviť si zásoby na zimu, bývali hody jedným z najobľúbenejších sviatkov. Väčšinou sa v našich krajoch slávil na jeseň. Najskôr tento sviatok súvisel so sviatkom patróna kostola, neskôr sa mnohé chrámy zasvätili Panne Márii, využila sa doba po zbere úrody a mnohé hody – niekde sa používa i názov hostina – sa presunuli na mesiace september, október.

Ľudia mali po zbere úrody k dispozícii mak na buchty, slivkový lekvár, jabĺčka a tiež čerstvo zomletú múku. Všetci sa radovali a oslavovali, že bola dobrá úroda, a všetko bolo včas uskladnené v stodole, pod strechou. Mamičky a babičky piekli koláče, v rôznych krajoch sa piekli rôzne druhy. Tiež sa pri tejto príležitosti usporadúvali veľké trhy, na ktorých sa predávali medovníčky, klobásky a iné dobroty.

TIP: Téma hodov môže nadväzovať na rozprávanie o jesennej úrode a prácach na poli.

HODOVÉ KOLÁČIKY

Pomôcky a potreby: Biele výkresy formátu A4, vodové, temperové, prstové farby, pravítko, ceruzka, predloha koláča – kruh vystrihnutý z výkresu, lepidlo, mak, kokos, drobné korenie a semienka, štetce, poháre na vodu, téglíky na farby, hnedý alebo béžový kartón na spodnú časť koláča.

Postup:

1. Ideálne je, pokiaľ deti pred vlastnou aktivitou majú koláčiky na desiatu alebo dospelý pripraví koláč, deti si ho prežrú a ochutnajú.
2. **Ponuka výtvarných aktivít na zdobenie koláčov:**
 - **Prstové farby** – Deti necháme podľa vlastnej fantázie do vyznačeného kruhu na kartónovom koláči tvoriť „náplň“, napr. odtlačaním prstov alebo vatovej tyčinky.
 - **Kokos a mak** – Deťom dáme výkres, na ktorom je nakreslený obrys koláča s výsekmi. Obrázok vyzerá ako maľovanka. Deti natrú každý výsek postupne lepidlom a posypú makom, kokosom, rôznym korením alebo drobnými semiačkami.
 - **Biele a čierna** – Deťom opäť dáme kruh z výkresu – predkreslený koláč s výsekmi. Pripravíme hustejšiu temperovú bielu a čiernu farbu. Deti opatrne nanášajú vždy jednu farbu na jeden výsek tak, aby sa farby postupne striedali. Potom môžu na čierne kúsky (makové alebo lekvárové) nakvapkať bielu farbu ako mandle a na biele časti (tvarohové) zasa čiernu – hrozienka.
 - **Vlastný koláč** – Deti si podľa predlohy samy obkreslia koláč. Ukážeme im, ako sa pomocou pravítka dá koláč rozdeliť na štyri časti. Naznačíme im na koláč ceruzkou 4 body a ony ich spoja pravítkom a ceruzkou. Vodovými alebo temperovými farbami si potom každé dieťa vyzdobí koláč podľa vlastnej fantázie.

TIP: Na druhý deň, keď zaschne farba alebo lepidlo na koláčoch, rozdáme deťom približne o 1 – 2 cm väčšie kruhy z béžového alebo hnedého kartónu, na ktoré si svoj koláč nalepia. Vznikne tak pekný okraj koláča.

OZDOBUJEME KOLÁČE

Pomôcky a potreby: Látkový padák.

SVETLÁ LAMPÁŠIKOV A ROZPRÁVKY

Pomôcky a potreby: Farebný padák, sviečka s LED žiarovkou.

Postup:

1. Deti sedia v kruhu na koberci okolo látkového padáka. Padák symbolizuje svet rozprávok. Jedno vybrané dieťa drží v ruke rozsvietenú sviečku s LED žiarovkou, na baterky.
2. Dieťa chodí v rytme riekanky okolo kruhu.

Naše svetlá lampášikov

*Naše svetlá lampášikov,
svietia žiarou malilinkou.*

*Veľké lampy zas
nesú nočný čas.*

*A tie malé svetielka
prichádzajú zľahunka,
krôčik tam a zasa späť,
vitaj, rozprávkový svet!*

(Zdroj: Slavíme s deťmi sviatky, Táňa Smolková,
preklad a úprava Mgr. J. Rovenská)

3. Dieťaťu, ku ktorému príde na konci riekanky, podá sviečku a to vstúpi na padák – do sveta rozprávok. Dieťa sa na padák posadí.
4. Hru hráme tak dlho, kým nie sú obsadené všetky časti padáka istej farby, prípadne výseky všetkých farieb a pod.
5. Po tom, ako deti obsadia farebné časti, môžeme na hru nadviazať rozhovorom. Dospelý sa detí pýta, akú rozprávkovú postavu im zvolená farba pripomína. Napr. zelená – o vodníkovi, červená – Červená čiapočka, žltá – Zlatovláska a pod.

7. Svätý Martin (11. 11.)

Svätý Martin je patrónom vojakov, koní, jazdcov, husí a vinárov. Najčastejšie býva zobrazený ako jazdec na koni s polovicou plášťa a žobrákom. Martin, ktorý bol pôvodne vojak, sa podľa legendy pri jednej zo svojich ciest rozdelil o svoj vojenský plášť so žobrákom, ktorý sa triasol od zimy. Legenda ďalej hovorí, že v noci sa Martinovi zjavil Kristus, ktorý bol oblečený do polovice darovaného plášťa. Po čase Martin založil mníšsku osadu a bol zvolený za biskupa.

Pranostika o tom, že Martin prichádza na bielom koni, predpovedá, že napadne sneh, výrazne sa ochladí a v noci už sú celkom prirodzené mrazy. V tomto období nastáva väčšia zmena v počasí, dni sa výrazne skracujú. Ľudia v tomto čase končili prácu na poliach, mohli sa teda stretávať, rozprávať si príbehy a príhody. Pri týchto stretnutiach sa často páralo perie alebo priadlo.

K sviatku svätého Martina patrila predovšetkým vykrmená hus. Legenda hovorí, že husi svojím gagotom rušili kázeň svätého Martina, a tak skončili na pekáči. V inej povesti sa hovorí, že skromný Martin sa pred svojou voľbou za biskupa skrýval medzi husami a tie ho svojím gagotom prezradili.

K martinským oslavám okrem martinskej husi patrí i špeciálne pečivo, napr. **martinské rožteky**, ktoré boli naplnené jablkovou plnkou alebo makom. Dnes sa tradícia martinských osláv opäť vracia. Do miest a obcí prichádza postava svätého Martina na bielom koni a prináša zimu.

- **Od svätého Martina zahreje len perina.**
- **Na Martina medveď líha.**

ZÁSOBNÍK PIESNÍ

JAR

Zakukala kukulienka

text: Marta Benčaťová
hudba: Ladislav Burlas

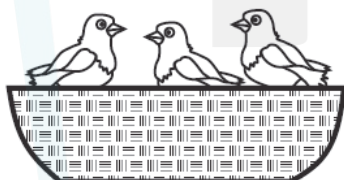
1. Za-ku-ka-la ku-ku-lien-ka pri le - se,
2. Za-ku-ka-la ku-ku-lien-ka ku - ku - ku,

že už vet-rik na krí - del-kách jar ne - sie,
že už sln-ko jar pri - ná - ša v klo - bú - ku,

že už vet-rik na krí - del-kách jar ne - sie.
že už sln-ko jar pri - ná - ša v klo - bú - ku.

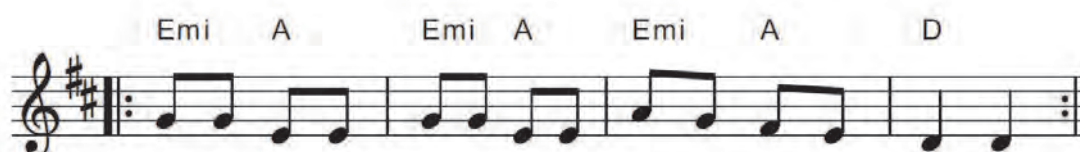
1. Zakukala kukulienka pri lese,
že už vetrik na krídelkách jar nesie.
2. Zakukala kukulienka, ku-ku-ku,
že už slnko jar prináša v klobúku.

Unavená pani Zima

ľudová

U-na-ve-ná pa-ni Zi-ma zo-ži-la sa k spán - ku,

na jej mies-to nas-tú-pi-la jar v sprie-vo - de ván - ku.

9

A ja mo - jej Ma - riš - ke

13

pan - tof - lič - ky kú - pim.

*A čo koho do toho, že ja Marku ľúbim,
a ja mojej Mariške pantofličky kúpim.*

Zjedzte ma, víčky, zjedzte

ľudová

Zjedz - te ma, víč - ky, zjedz - te, už ma mo - ja mi - lá nech - ce.

7

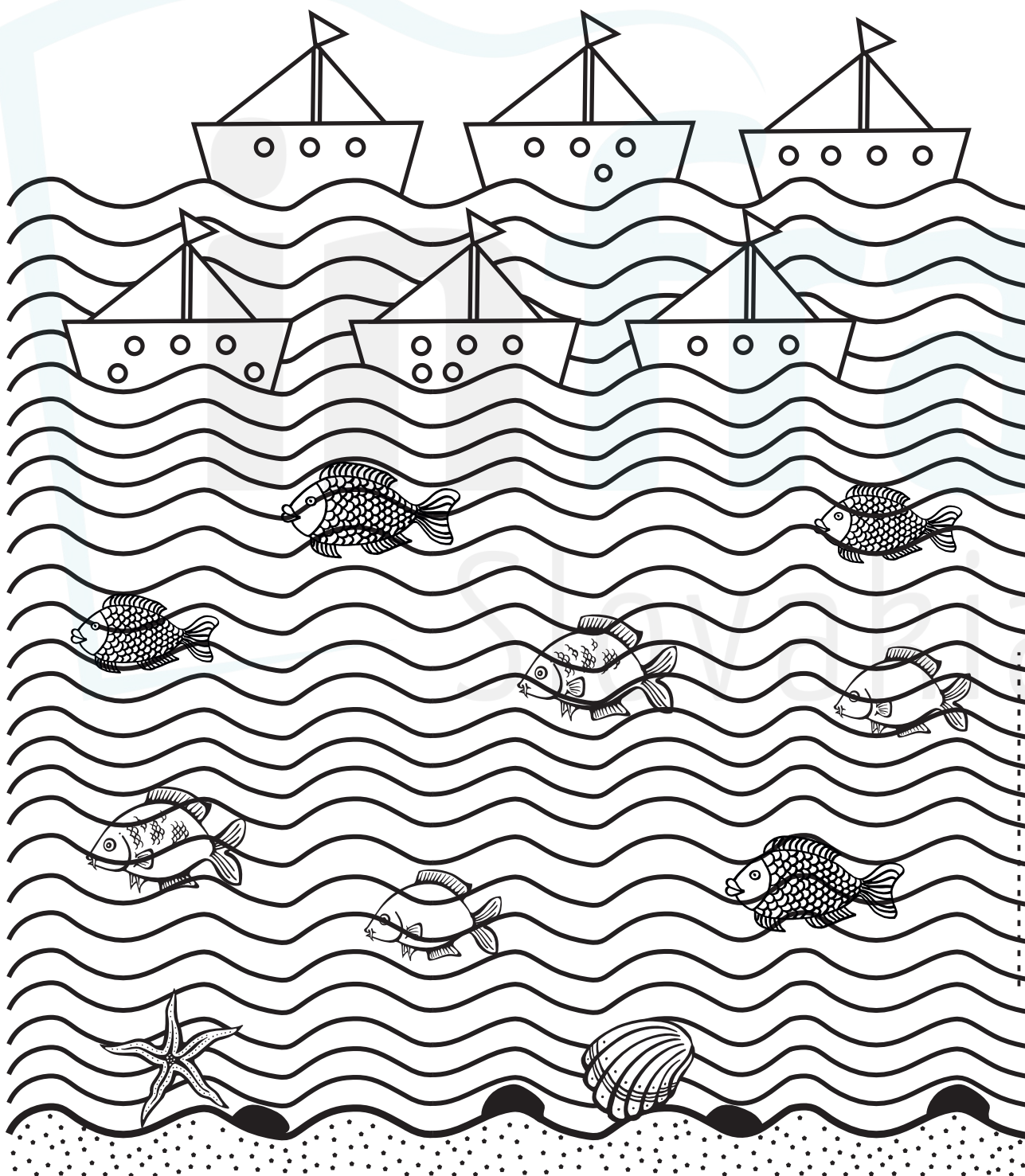
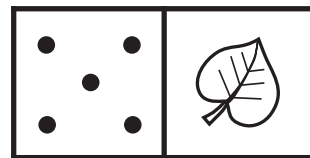
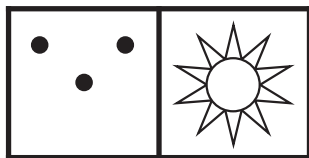
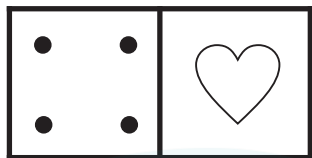
U - tri - te si víč - ky zu - by už ma mo - ja mi - lá ľú - bi.

1. *Zjedzte ma, víčky, zjedzte,
už ma moja milá nechce,
/:Utrite si víčky zuby,
už ma moja milá ľúbi./*
2. *Alebo ma vydávajte,
alebo ma zatvárajte,
/:lebo ja mám chlapcov rada,
to je, namôjdušu, pravda./*

4. Svetový deň vody – jazero

JAR

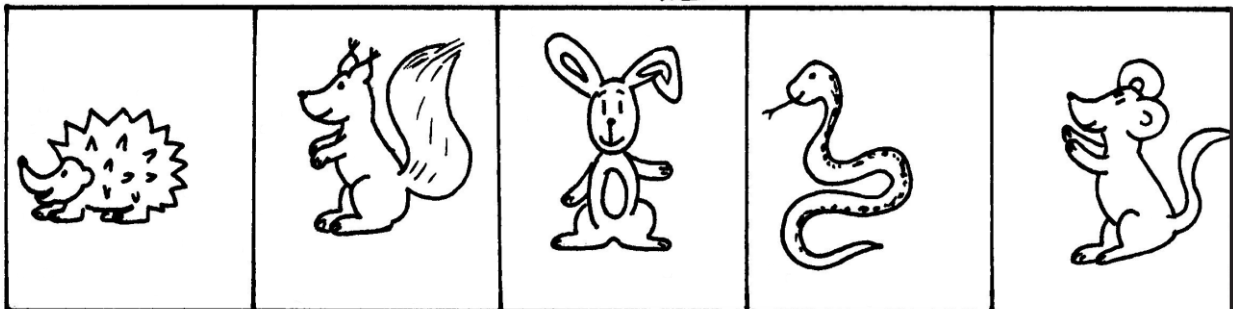
Vyfarbi lodičky podľa nápovede v okienkach (štvorbodkové = červenou, trojbodkové = žltou, päťbodkové = zelenou). Loďky spočítaj. Nájdi každej rybke rovnakú rybku a dvojicu aj rovnako vyfarbi. Kto ešte žije vo vode?

8. Deň Zeme – lesné úkryty pre zvieratká

JAR

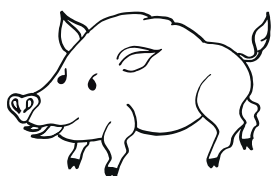
Prezri si pozorne obrázok lesa. Nájdi a vyfarbi zvieratká, ktoré sú dole v okienkach. Pomenuj všetky zvieratá. Aký musí byť les, aby v ňom žilo veľa zvierat?

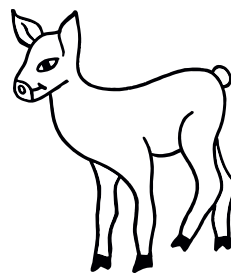
19. Stopy zvierat pri studničke

JESEŇ

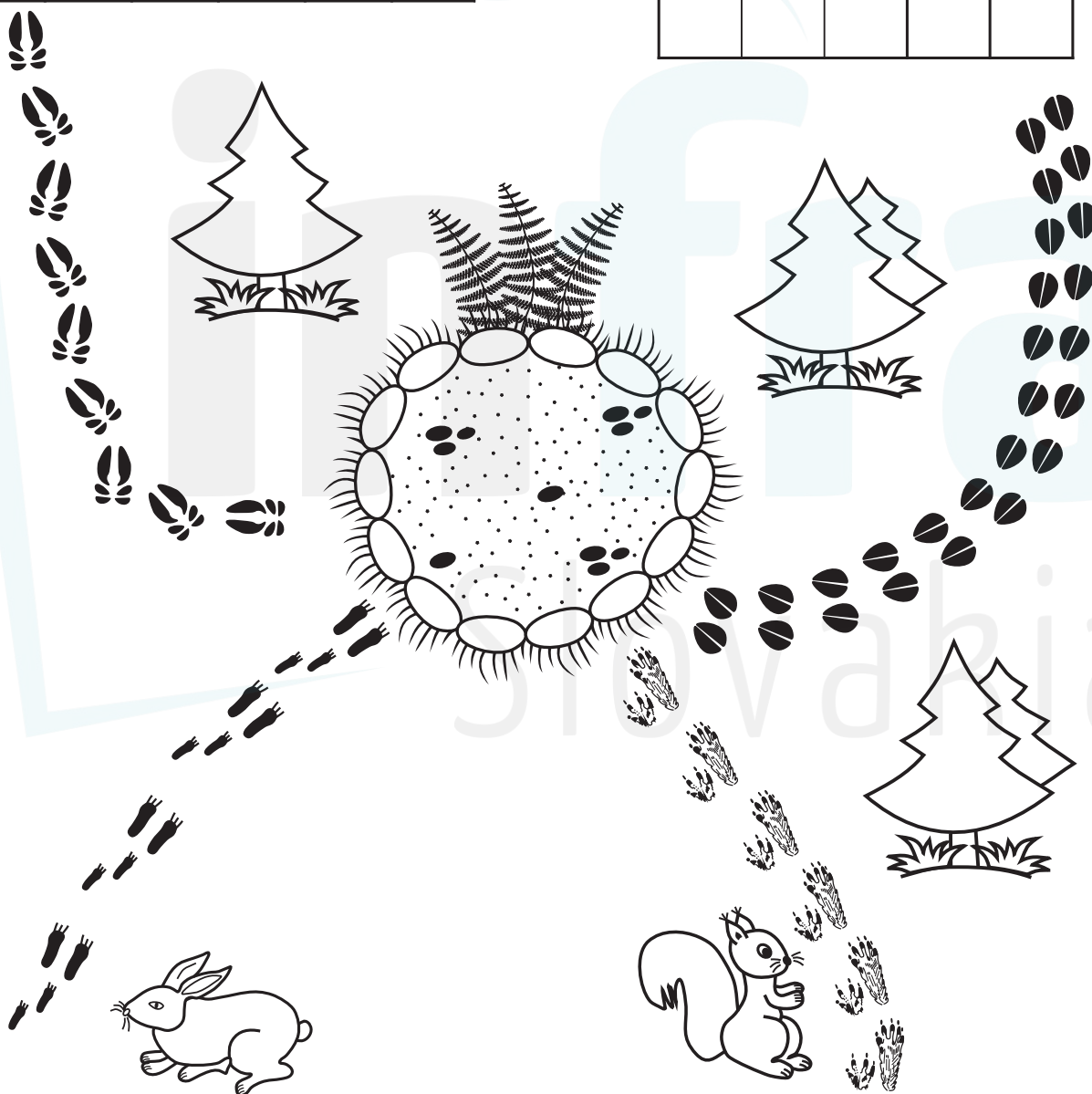
Prezri si obrázok a podľa stôp zisti, kto sa bol pri studničke napiť. Obrázok lesnej studničky vyfarbi a opíš mená zvierat do okienok.

D	I	V	I	A	K

S	R	N	K	A

Z	A	J	A	C

V	E	V	E	R	I	Č	K	A

43. Hromnice – hodiny a budíky

ZIMA

Vyfarbi v každom rade hodiny, ktoré ukazujú rovnaký čas. Hromnice sú predzvesťou blížiacej sa jari a predlžujú sa dni.

